Lasse Koponen 29.9.2022 PK/2130/2022

Lausunto liittyen asiaan 1836/04.07/2022 eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaoston asiantuntijapyyntö

1. Senaatti-konsernin energiaohjelma ja Puolustuskiinteistöjen toimet energiaresilienssin ja energiainvestointien osalta

Energiansäästöohjelma

Venäjän hyökkäyssodan aiheuttama energiakriisi koettelee Suomea. Sähkön ja lämmön hinnat ovat olleet rajussa nousussa ja sähkön riittävyydestä Suomessa on esitetty perusteltua huolta. Valtion toimitiloista vastaava Senaatti-konserni toteuttaa syksyn ja talven 2022-2023 aikana valtion tiloissa laajan energiansäästöohjelman, jonka tavoitteena on osaltaan auttaa Suomea selviytymään haastavasta energiatalvesta sekä hillitä valtion energiakustannusten jyrkkää nousua. Tavoitteena on säästää energiaa 50-75 GWh ja jopa 10 miljoonaan euroa energiakustannuksissa.

Senaatti-konsernissa on tehty pitkäjännitteistä energiatehokkuustyötä ja siksi merkittävien uusien säästökohteiden löytäminen on haastavaa. Energiansäästöohjelmassa otetaan käyttöön toimia, joita voidaan keskitetyllä kiinteistönhoidon toimintamallilla viedä nopeasti käytäntöön. Toimenpiteet koskevat erityisesti talotekniikkaa, jota säädetään entistä energiatehokkaammaksi esim. laskemalla toimistojen huonelämpötiloja S2- sisäilmaluokituksen alarajalle, keskimäärin 20,5 asteeseen, sekä muuttamalla talotekniikan laitteistojen asetusarvoja sekä säätämällä mm. aluevalaistuksia. Muissa kuin toimistotiloissa lämpötiloja lasketaan käyttötarkoitus huomioiden sopivalle tasolle. Lisäksi toteutetaan kohdekohtaisia toimenpiteitä tiiviissä yhteistyössä asiakkaiden kanssa. Kaikki toimenpiteet toteutetaan turvallisesti ja niin, ettei niistä aiheudu haittaa esim. sisäilman laadulle.

Energiansäästötoimien rinnalla lisätään teknisiä mahdollisuuksia sähkön kysyntäjoustoon niin, että tilojen sähkönkulutusta voidaan nopeasti ohjata pois huippukulutuksen tunneilta, jolloin sähköpulan riski on suurin ja sähkön pörssihinta korkeimmillaan. Uusiutuvan energiantuotannon lisäämistä, kuten aurinkovoimaloiden rakentamista jatketaan edelleen.

Puolustuskiinteistöjen toimet energiaresilienssin varmistamiseksi

Puolustuskiinteistöissä on käynnissä kehityshanke energiaresilienssin kehittämiseksi. Hankkeella varmistetaan varuskuntien energian ja veden saatavuus kaikissa turvallisuustilanteessa. Hankkeessa arvioidaan ulkopuolisen energia- ja vesi-infrastruktuurin kykyä toimia erilaisissa turvallisuustilanteissa ja laaditaan kehitysohjelma havaittujen riskien välttämiseksi täydentämällä energian ja veden toimitusvarmuutta Puolustuskiinteistöjen omin toimin sekä investoinnein. Puolustuskiinteistöjen taseessa olevien energia- ja vesiverkostojen mahdolliset luovutukset tehdään suunnitellusti, huomioiden aina energiaresilienssi.

Puolustuskiinteistöt on lisännyt siirrettävän lämmön- ja sähkötuotannon kyvykkyyttä vuonna 2022. Puolustuskiinteistöjen osalta varautuminen talven 2022 - 2023 mahdolliseen sähköpulaan on aloitettu, vaikuttavimmat toimet liittyvät kysyntäjoustoon ennalta suunniteltujen kuormanpudotusten avulla sekä ennakoivan varavoimakapasiteetin hyödyntämiseen valtakunnallisten sähkönkäyttöhuippujen aikana. Puolustuskiinteistöt toteuttaa vuonna 2022 n. 8 M€:n omistajalähtöiset energiatehokkuusinvestoinnit, jotka osaltaan pienentävät kiinteistöjen huipputehotarvetta ja näin ollen parantavat myös energiaresilienssiä. Vuodelle 2023 Puolustuskiinteistöt on budjetoinut noin 10 M€:n omistajalähtöisen rahoituksen energiatehokkuutta ja energiaresilienssiä parantaviin toimenpiteisiin. Näissä toimenpiteissä painopisteenä on aurinkoenergian hyödyntäminen, paikallinen sähköenergian varastointi sekä näihin liittyvät hybridiratkaisut huomioiden jo käytössä olevat paikalliset energiantuotanto ja –hankintaratkaisut.

2. Sähkön ja lämmön hinnan kehittymisen vaikutus Puolustuskiinteistöihin ja tilanteen aiheuttamat jatkotoimet

Energian hinnan kohoaminen tulee vaikuttamaa merkittävästi Puolustuskiinteistöjen taloudelliseen kokonaistulokseen. Suurin vaikutus liiketulokseen on sähkönhinnan nousulla vaikkakin sähkön hankinnasta on suojattu n. 80 % Hansel sähkönhankintasopimuksen kautta, suojaamaton osuus hankitaan SPOT-hinnoilla, jotka ovat olleet erittäin korkealla tasolla alkusyksyllä 2022. Senaatti-konsernin energiansäästöohjelman sekä vuosille 2022 ja 2023 suunniteltujen omistajalähtöisten energiatehokkuus investointien vaikutus energiakustannusten hallinnassa tulee olemaan merkittävä.

3. Puolustuskiinteistöjen varautumisen toimenpideohjelman pääperiaatteet

Vuonna 2023 Puolustuskiinteistöt saattaa loppuun Ukrainan sodan seurauksena käynnistetyt turvallisuus- ja varautumistoimenpiteet. Keskeiset varautumistoimenpiteet ovat:

1) Valmius- ja turvallisuuskriittisten tiedustelu-, valvonta- ja johtamistilojen (TVJ) ja erityistilojen sekä näihin liittyvien verkostojen tason parantaminen korjaamalla aiemmin todettuja puutteita mm. suojatilojen suojaominaisuuksissa ja varajärjestelyissä.

2) Jatketaan TVJ-tilojen kehittämistä puolustusvoimien kanssa sovitulla investointiohjelmalla.

3) Otetaan tuotantokäyttöön vuonna 2022 tilatut siirrettävät varajärjestelmät.

4) Hankitaan kriittistä materiaali-, varaosia ja vaihtolaiteita, henkilökohtaista varustusta sekä polttoaineita omaan varastoon ja sopimustoimittajien varastoon.

5) Varmistetaan ja parannetaan oman avainhenkilöstön osaamista ja käyttöön saantia (sitoumukset)

6) Varmistetaan kriittisten palveluntuottajien käyttöön saanti sopimusteitse ja henkilövarauksilla (VAP).

Lisäksi varmistetaan Puolustuskiinteistöjen johtaminen parantamalla edelleen johtamis- ja tiedon siirtoyhteyksiä ja tietoturvaa sekä tilannekuvaa. Erityinen painopiste on kyberturvallisuuteen liittyvissä toimenpiteissä.

Vuonna 2023 saatetaan loppuun myös vuonna 2021 aloitettu valmiussuunnittelukierros. Tehtyjen suunnitelmien ja yksiköiden toimenpideluetteloiden järjestelyt testataan ja harjoitellaan yhdessä Puolustusvoimien kanssa toteutettavissa valmius- ja sotaharjoituksissa.

Suojatiloihin ja muihin kriittisiin tehtäviin tarvittavien henkilöstön määrää ja ammattiosaamista parannetaan kohdentamalla henkilöstöä vähemmän turvakriittistä kohteista käyttäen hyväksi luontaista poistumaa ja rekrytointeja. Vähemmän turva- ja valmiuskriittiset kohteet annetaan palvelutuottajien käyttöön. Kyseisten palvelutuottajien kanssa laaditaan turvallisuus- ja valmiussopimukset, jota kautta ao. toimijat sitoutetaan valmiudellisesti.

4. Puolustuskiinteistöjen investointien ja kunnossapidon taso ja kehittyminen suunnittelukaudella

Puolustushallinnon kiinteistöjen hallintamallista tehdyissä esiselvityksissä 2016-2019 todettiin kiinteistöjen korjausvelan edelleen kasvavan liian vähäisen kunnossapidon tason takia. Rakennuslaitoksen ja puolustusvoimien välinen kunnossapitovastike oli vuositasolla n. 19 M€. Puolustuskiinteistöjä perustettaessa kunnossapito korotettiin vuoden 2021 alusta n. 33 M€:aan vuodessa, joka on n. 3% rakennusten tasearvosta ja siten tasolla, jolla voidaan vastata jo kertyneen korjausvelan vähentämiseen ja sisäilmariskien poistamiseen. Vuonna 2022 ja 2023 kunnossapito on suunniteltu vastaavalle tasolle. Investointitaso peruskorjauksiin on ollut

kaikesta käytetystä investointirahasta vuosina 2001-2019 n. 25%. Tämä suhde tullee kasvamaan tulevaisuudessa. Vuosittainen arvio rakennushankkeiden peruskorjausosuuksiin käytettävästä rahasta vuodesta 2023 eteenpäin on n. 25-35 M€.

Vuoden 2023 aikana Puolustuskiinteistöissä tehdään strateginen investointisuunnitelma 10-12 vuoden aikajaksolle, johon yhdistetään omistajalähtöiset korjaustarpeet sekä asiakkaan toiminnalliset tarpeet alustavine kustannuksineen vastaavalla periodilla.

Suojatilojen osalta on laadittu valtioneuvoston lisätalousarvion mahdollistamana kehittämisohjelma, joka ulottuu vuoteen 2030 saakka ja kattaa sekä kunnossapidon, että korjausinvestointien tarpeet sekä tarvittavat asiakkaan toiminnan vaatimat tilamuutokset.

Edellä mainittujen investointikokonaisuuksien lisäksi 2023-2029 toteutetaan merkittävä F35 hävittäjähankintaa tukeva toimitilojen kehittämishanke. Hankkeessa toteutetaan tarvittavat muutos- ja lisärakentamistyöt mahdollistamaan ilmavoimien toiminta uusilla F35 hävittäjillä.

5. Johtopäätökset

Puolustuskiinteistöjen perustaminen ja perustamisen yhteydessä käyttöönotettu kokonaisvuokramalli on mahdollistanut ja mahdollistaa tulevina vuosina Puolustusvoimien ja sen strategisten kumppaneiden käytössä olevien kiinteistöjen tarpeenmukaisen kunnossapidon toteuttamisen sekä energiatehokkuutta ja –resilienssiä parantavien toimenpiteiden joustavan ja nopean toimeenpanon.

Kunnossapidon tason merkittävä nosto v. 2021 alusta eteenpäin ja strateginen investointisuunnitelma muodostavat kokonaisuuden, jolla korjausvelan kasvu pysähtyy ja luo edellytykset ennakoituun korjausinvestointien ja kunnossapidon hallintaan sekä käytettävyyteen kaikissa olosuhteissa kiinteistökannan koko elinkaaren aikana.

Edellä mainittujen hyötyjen lisäksi kokonaisvuokramalli on mahdollistanut nopan reagoinnin muuttuneeseen turvallisuustilanteeseen. Valmius- ja turvallisuuskriittisten tiedustelu-, valvonta- ja johtamistilojen (TVJ) sekä erityistilojen käytettävyyttä on parannettu korjaamalla todettuja puutteita mm. suojatilojen suojaominaisuuksissa ja varajärjestelyissä.

Liitteet

Jakelu Hallinto- ja turvallisuusjaosto, Eduskunta

Sanna Turpeinen, Eduskunta

Lasse Koponen 29.9.2022 PK/2130/2022

Matias Warsta, Puolustuskiinteistöt

Tiedoksi Lasse Koponen, Puolustuskiinteistöt